Sanskrit Amod Std 10 Digest Chapter 6 युग्ममाला Textbook Questions and Answers

भाषाभ्यास:

श्लोकः 1

1. पूर्णवाक्येन उत्तरत।

प्रश्न अ.

कनकपरीक्षा कथं भवति?
उत्तरम् :
निघर्षणच्छेदनतापताडनैः एतैः चतुर्भिः प्रकारैः कनकपरीक्षा भवति।

प्रश्न आ.

पुरुषपरीक्षा कथं भवति?
उत्तरम् :
पुरुषपरीक्षा श्रुतेन शीलेन गुणेन कर्मणा (इति) चतुर्भिः प्रकारैः भवति।

2. जालरेखाचित्रं पूरयत

प्रश्न अ.

AGS

उत्तरम् :

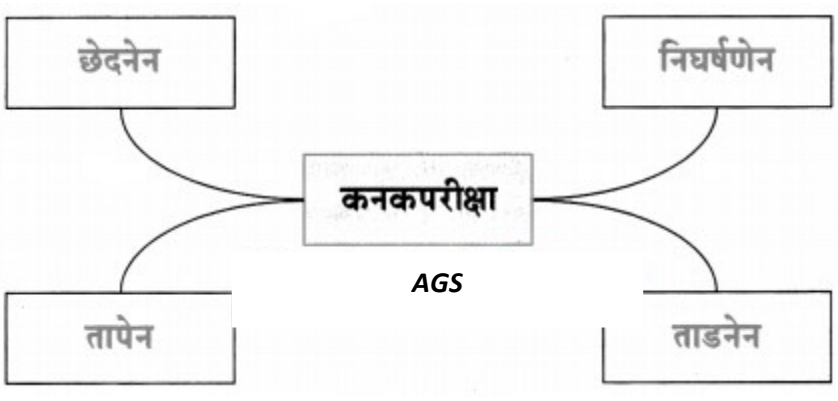

AGS

प्रश्न आ.

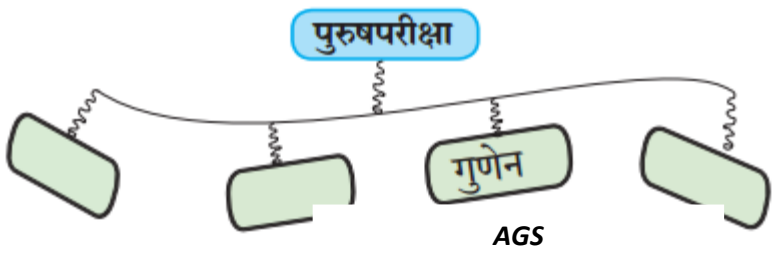

AGS

उत्तरम् :

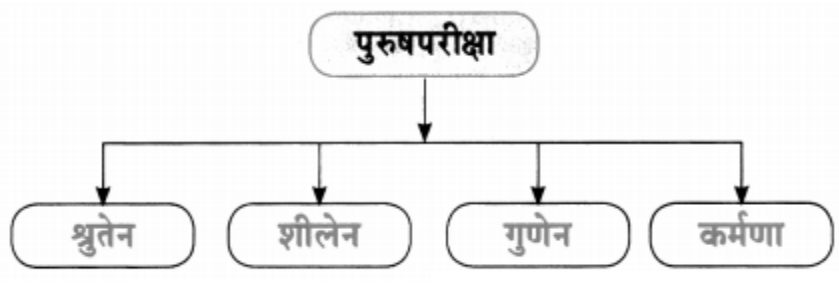

AGS

AGS

3. माध्यमभाषया उत्तरत।

AllGuideSite :

Digvijay

Arjun

प्रश्न 1.

'यथा चतुर्भिः' इति श्लोकस्य स्पष्टीकरणं लिखत।
उत्तरम् :

युग्ममाला हा अशा श्लोकांचा संग्रह आहे की जेथे श्लोकाचा अर्थ पूर्ण करण्याकरिता तसेच त्याचे भाषिक सौंदर्य वाढविण्यासाठी शब्दयुग्मांचा वापर केलेला दिसून येतो. 'यथा चतुर्भिः' या श्लोकामध्ये यथा-तथा अव्यय वापरुन आदर्श व्यक्तीचे स्पष्टीकरण दिले आहे. गुणी व आदर्श व्यक्ती ज्ञानी तसेच सद्गुणांनी युक्त असते. ती स्वत:ला चांगल्या कार्यामध्ये मग्न ठेवते.

ज्याप्रमाणे चकाकी तपासण्यासाठी सोन्याला घासले जाते, लवचिकता तपासण्यासाठी त्याला कापले जाते, शुद्धता तपासण्यासाठी त्याला तापविले जाते व मऊपणा तपासण्यासाठी त्याला ठोकले जाते, म्हणजे चार प्रकारांनी सोन्याची पारख केली जाते. याचप्रमाणे, माणसाने शुद्ध मनाने संकटातही ज्ञानी गुणी राहून त्याचा चांगुलपणा दाखविल्यास तो परीक्षेत सफल होतो.

युग्ममाला is a collation of those verses wherein शब्दयुग्म is used to complete the meaning of the verse as well as to enhance its linguistic beauty An ideal person should be knowledgeable and virtuous. He should indulge himself in "right deeds.

Just as gold is scratched to check its shine, it is cut to see its elasticity, it is heated to understand its purity and its softness can be examined by hammering on it. Similarly, a man with pure mind, knowledge and virtues overcomes troubles.

4. अमरकोषात् शब्द प्रयुज्य वाक्यं पुनर्लिखत।

प्रश्न 1.
जनैः कनकं परीक्ष्यते।
उत्तरम् :
जनैः स्वर्ण/सुवर्ण/हिरण्यं/हेम/हाटकं परीक्ष्यते।

श्लोक: 2.

1. पूर्णवाक्येन उत्तरत।

प्रश्न अ.

अल्पधी: कुत्र श्लाघ्यः भवति?
उत्तरम् :

यत्र विद्वज्जन: न अस्ति, तत्र अल्पधी: अपि श्लाघ्यः भवति।

प्रश्न आ.

एरण्डः कुत्र द्रुमायते?
उत्तरम् :
निरस्तपादपे देशे एरण्ड: द्रुमायते।

2. सन्धि-विग्रहं कुरुत।

प्रश्न अ.
श्लाघ्यस्तत्र
उत्तरम् :
श्लाघ्यस्तत्राल्पधीरपि – श्लाघ्य: + तत्र + अल्पवी: + अपि।

प्रश्न आ.
अल्पधीरपि।
उत्तरम् :

अल्पधी: – मन्दबुद्धिः, मूढमतिः

3. अमरकोषात् शब्द प्रयुज्य वाक्यं पुनर्लिखत।

प्रश्न 1.

यत्र एकः अपि पादपः नास्ति तत्र एरण्डः द्रुमायते।
उत्तरम् :
यत्र एकः अपि वृक्ष:/महीरुहः/शाखी/विटपी/तरुः नास्ति तत्र एरण्ड: द्रुमायते।

AllGuideSite :

Digvijay

Arjun

श्लोक: 3.

1. पूर्णवाक्येन उत्तरत।

प्रश्न अ.

मनुष्यः द्विप इव मदान्धः कदा भवति?
उत्तरम् :
बदा मनुष्य किमिज्ञः आसीत् तदा सः द्विप इव मदान्धः भवति।

प्रश्न आ.

'मूर्खः अस्मि' इति मनुष्येण कुतः अवगतम्?
उत्तरम् :

'मूर्खः अस्मि' इति मनुष्येण बुधजनसकाशात् अवगतम्।

2. सन्धिविग्रहं कुरुत।

प्रश्न अ.
किश्चिज्ज्ञोऽहम्
उत्तरम् :
किचिज्जोऽहम् – किञ्चिज्ज्ञः + अहम्।

प्रश्न आ.
अभवदवलिप्तम्।
उत्तरम् :
सर्वज्ञोऽस्मीत्यभवदलिप्तम् – सर्वज्ञः + अस्मि + इति + अभवत् + अलिप्तम्।

3. माध्यमभाषया उत्तरत।

प्रश्न 1.

कदा मदः व्यपगच्छति?
उत्तरम् :
युग्ममाला हा अशा श्लोकांचा संग्रह आहे की जेथे श्लोकाचा अर्थ पूर्ण करण्याकरिता तसेच त्याचे भाषिक सौंदर्य वाढविण्यासाठी शब्दयुग्मांचा वापर केलेला दिसून येतो. 'यदा ….. व्यपगतः।' या श्लोकामध्ये एक मनुष्य त्याचे अज्ञान मान्य करतो व ज्ञानी लोकांची संगत फायदेशीर असते हे सांगतो.

या श्लोकातील माणसाला त्याच्या थोड्याशा ज्ञानाचा खोटा अभिमान असतो व या अभिमानामुळे तो स्वतःला सर्वज्ञ समजत असतो पण जेव्हा त्याला ज्ञानी लोकांची संगत प्राप्त होते तेव्हा त्यांच्या सद्विचारांनी या मनुष्याचा अज्ञपणा दूर होतो व तापासारखा त्याचा मद नाहीसा होतो. त्याला त्याच्या चुकीची जाणीव होते.

युग्ममाला is a collation of those verses wherein शब्दयुग्म is used to complete the meaning of the verse as well as to enhance its linguistic beauty.

In the verse, 'यदा ….. व्यपगतः। A man admits his ignorance and focuses the benefit of learned people's company. A man says he had false pride of his little knowledge and he was blinded by it like an elephant with rut who is directionless, thoughtless. But a man terms himself fool as he gets associated with learned people. His pride gets disappeared when he meets learned people.

श्लोक: 4.

1. पूर्णवाक्येन उत्तरत।

प्रश्न अ.

आगतं भयं वीक्ष्य नरः किं कुर्यात् ?
उत्तरम् :
आगतं भयं वीक्ष्य नरः यथोचितं कुर्यात्।

2. सन्धिविग्रहं कुरुत।

प्रश्न 1.
भयाद्धि।

AllGuideSite :

Digvijay

Arjun

उत्तरम् :
भयाद्धि – भयात् +हि।

श्लोक: 5.

1. पूर्णवाक्येन उत्तरत

प्रश्न अ.

क: बहु भाषते?
उत्तरम् :
अधम: बहु भाषते।

2. सन्धिविग्रहं कुरुत।

प्रश्न अ.
स्यादधमः ।
उत्तरम् :
स्यादधमो बहु – स्यात् + अथमः + बहु।

श्लोक: 6.

1. पूर्णवाक्येन उत्तरत ।

प्रश्न अ.

कर्षक: कीदृशं फलं लभते?
उत्तरम् :
कर्षक: क्षेत्रम् आसाद्य यादृशं बीजं वपते तादृशं फलं लभते।

2. सन्धिविग्रहं कुरुत ।

प्रश्न अ.
क्षेत्रमासाद्य
उत्तरम् :
क्षेत्रमासाद्य – क्षेत्रम् + आसाद्य।

प्रश्न आ.
वाऽपि ।
उत्तरम् :
वाऽपि . वा + अपि।

3. माध्यमभाषया उत्तरत ।

प्रश्न 1.

मनुष्यः स्वकर्मणः कीदृशं फलं लभते?
उत्तरम् :
युग्ममाला हा अशा श्लोकांचा संग्रह आहे की जेथे श्लोकाचा अर्थ पूर्ण करण्याकरिता तसेच त्याचे भाषिक सौंदर्य वाढविण्यासाठी शब्दयुग्मांचा वापर केलेला दिसून येतो. शेतकऱ्याने चांगले धान्य पेरले असता त्याला त्याचे उत्तम फळ मिळते. तसेच त्याने कमी प्रतीचे / हलक्या दर्जाचे बी पेरले असता त्याला तसेच साधारण फळ प्राप्त होते. याप्रमाणे, मनुष्याने चांगले कर्म केल्यास त्याला त्याची आनंददायी फळे मिळतात अन्यथा त्याला दुष्कर्मामुळे होणाऱ्या दुष्परिणामांना सामोरे जावे लागते.

युग्ममाला is a collation of those verses wherein शब्दयुग्म is used to complete the meaning of the verse as well as to enhance its linguistic beauty. The farmer gets the results if he sows well. He gets poor results if he sows low-quality seeds. Similarly, a man gets pleasurable results of his good deeds and he has to suffer if he is involved in bad deeds.

4. अमरकोषात् शब्दं प्रयुज्य वाक्यं पुनर्लिखत ।

AllGuideSite :

Digvijay

Arjun

प्रश्न 1.
कर्षक: बीजं वपते।
उत्तरम् :
क्षेत्राजीव:/कृषिक:/कृषीवल:/कर्षक: बीजं वपते।

1. समानार्थकशब्दान् लिखत।

कनकम्, विद्वान्, पादपः, अधमः

प्रश्न 1.
समानार्थकशब्दान् लिखत।

कनकम्, विद्वान्, पादपः, अधमः
उत्तरम् :

1. कनकम् – स्वर्णम्, सुवर्णम्, कनकम्, हिरण्यम, हेम, हाटकम्।
2. विद्वज्जनः – विद्वान, प्राज्ञः।
3. पादपः – वृक्षः, महीरुहः, शाखी, विटपी, तरुः।
4. अधमः – मन्दबुद्धिः, मूढमतिः

2. विरुद्धार्थकशब्दान् लिखत।

गुणः, विद्वान्, उत्तमः, सुकृतम्।

प्रश्न 1.
विरुद्धार्थकशब्दान् लिखत।

गुणः, विद्वान्, उत्तमः, सुकृतम्।
उत्तरम् :

1. गुणः × दुर्गुणः, अवगुणः, दोषः।
2. विद्वज्जनः / विद्वान् × मूर्खजनः, अज्ञः।
3. उत्तमः × अनुत्तमः / अधमः।
4. सुकृतम् × दुष्कृतम्।

3. चतुर्थपदं लिखत।

प्रश्न 1.
अ. मनः – चेतः :: अवगतम् – ……
आ. बुधजन: – ज्ञानी :: मूर्ख: – …….
इ) नरः – मनुष्यः :: उचितम् – ……
ई) वीक्ष्य – दृष्टा :: भयम् – …….
उत्तरम् :

अ. मनः – अन्त: करणम्, चेतः, चित्तम्।
आ. मूर्खः – मूढः
इ. उचितम् – योग्यम, युक्तम्।
ई. भयम् – भीतिः।

4. समानार्थकशब्दानां मेलनं कुरुत।

प्रश्न 1.
समानार्थकशब्दानां मेलनं कुरुत।

सुवर्णम्	श्रेष्ठ:
उत्तम:	व्याप्तम्
अवलिप्तम्	शब्द:
ध्वनि:	हेम

AGS

उत्तरम् :

सुवर्णम्	हेम
उत्तमः	श्रेष्ठः
अवलिप्तम्	व्याप्तम्
ध्वनिः	शब्दः

5. उचितं शब्दयुग्मं योजयत। (यत्र-तत्र, यदि-तर्हि, यदा-तदा, यथा-तथा)

प्रश्न 1.
अ. ..... अध्यापक: न आगच्छति ..... छात्रा: स्वाध्यायं कुर्वन्ति।
आ. ..... धूमः ..... बहिः।
इ. ..... आकाशे मेघाः गर्जन्ति मयूरः नृत्यति।
ई. ..... विचारः ..... वर्तनम्।
उ. ..... सूर्यः उदेति ..... विश्वं प्रकाशमयं भवति।
ऊ) ..... शर्करा ..... पिपीलिकाः।
ए) सज्जनाः ..... वदन्ति ..... कुर्वन्ति।
ऐ. ..... बालक: व्यायामं करिष्यति ..... स: सुदृढः भविष्यति।

Sanskrit Amod Class 10 Textbook Solutions Chapter 6 युग्ममाला Additional Important Questions and Answers

अवबोधनम्

(क) पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत।

प्रश्न 1.
मनुष्यस्य मदः कदा व्यपगतः?
उत्तरम् :
बदा मनुष्येण बुधजनसकाशात् किन्नित् किञ्जित् अवगतम् तदा सः आत्मानं मूर्खम् अमन्यत तदनन्तरं तस्य मदः व्यपगतः।

प्रश्न 2.
मनुष्यस्य मदः कथं व्यपगतः?
उत्तरम् :
मनुष्यस्य मद: ज्वर: इव व्यपगतः।

प्रश्न 3.
कदा पर्यन्तं भयात् भेतव्यम्?
उत्तरम् :
यावत् भयम् अनागतं तावत् भयात् भेतव्यम्।

प्रश्न 4.
उत्तमः कीदृशः न स्यात्?
उत्तरम् :
उत्तम: अतिवक्ता न स्यात्।

प्रश्न 5.
सुवर्णे ध्वनिः प्रजायते वा न?
उत्तरम् :
सुवर्णे ध्वनि: न प्रजायते।

प्रश्न 6.
मनुष्यः स्वकर्मणः कीदृशं फलं लभते ?
उत्तरम् :
मनुष्यः सुकृतस्य इष्ट दुष्कृतस्य अनिष्टं फलं लभते।

पृथक्करणम् :

AllGuideSite :

Digvijay

Arjun

(ख) विशेषण – विशेष्य सम्बन्धः ।

विशेषणम्	विशेष्यम्
श्लाध्य	अल्पधी:
आगतम्	भयम्
अनागतम्	भयम्

पृथक्करणम्।

(ग) जालरेखाचित्रं पुरयत।

1.

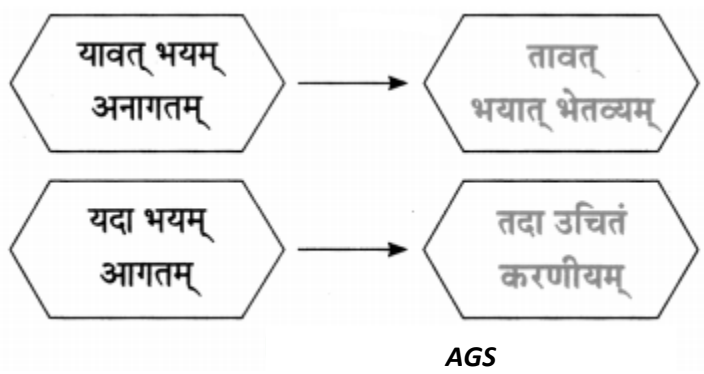

2.

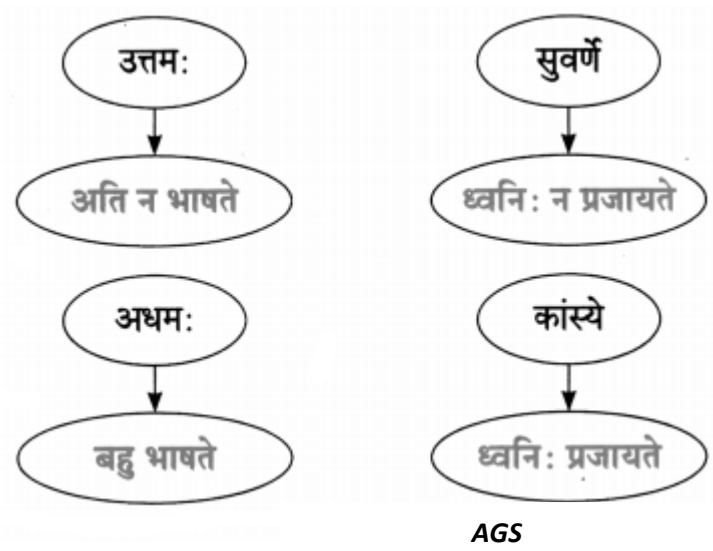

3.

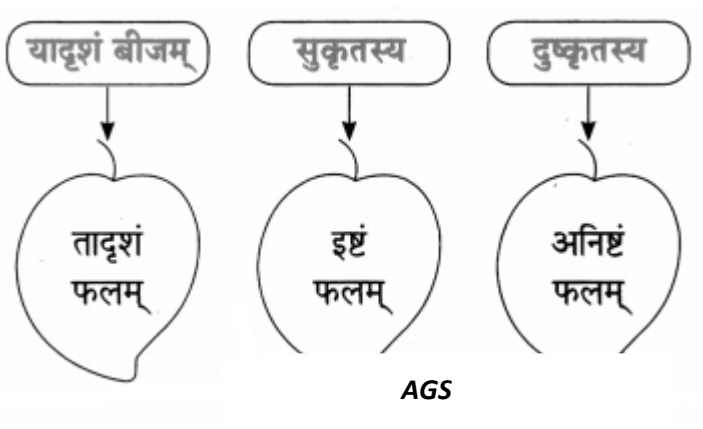

सन्धिविग्रहः

- किशिविजि बुधजनसकाशादवगतम् – किञ्जित् + किञ्जित् + बुधजनसकाशात् + अवगतम्।
- मूखोऽस्मीति – मूर्खः + अस्मि + इति ।
- विद्वज्जनो नास्ति – विद्वज्जनः + न + अस्ति।
- एरण्डोऽपि – एरण्ड:+ अपि।
- भयमनागतम् – भयम् + अनागतम्।
- उत्तमो नातिवक्ता – उत्तम: + न + अतिवक्ता।
- ध्वनिस्तादृग्यादृक्कांस्ये – ध्वनिः + तादृक् + यादृक् + कांस्ये।

समासा:

समस्तपदम्	अर्थ:	समसाविग्रहः	समासनाम

निघर्षणच्छेदनतापताडनैः	by rubbing, cutting, heating and hammering	निघर्षणं च छेदनं च तापं च ताडनं च,तेः।	इतरेतर द्वन्द्व समास
मदान्धः	blind due to pride	मदेन अन्धः।	तृतीया तत्पुरुष समास
किञ्चिज्ज्ञः	knows little	किञ्चित् जानाति इति।	उपपद तत्पुरुष समास
सर्वज्ञः	knows everything	सर्वं जानाति इति।	उपपद तत्पुरुष समास
अनागतम्	not arrived	न आगतम्।	नञ् तत्पुरुष समास
अल्पधीः	one who has dull intellect	अल्पा धीः यस्य सः।	बहुव्रीहि समास
यथोचितम्	according to proper (deed)	उचितम् अनुसत्य।	अव्ययीभाव समास

भाषाभ्यासः

(क) समानार्थकशब्दान् लिखत।

1. पुरुषः – नरः, मानवः, मनुजः, मनुष्यः, मानुषः मर्त्यः ।
2. कर्षकः – कृषकः, क्षेत्राजीवः, कृषिकः, कृषीवलः।
3. श्रुतेन – ज्ञानेन, विद्यया।
4. श्लाघ्यः – प्रशंसनीयः, स्तुत्यः।
5. अल्पधीः – मन्दबुद्धिः, मूढमतिः ।
6. द्विपः – गजः, दन्ती, हस्ती।
7. मदान्धः – मदोन्मत्तः।
8. सकाशात् – समीपम्।
9. मदः – वृथाभिमानः, आटोपः।
10. वीक्ष्य – अवलोक्य, दृष्ट्वा, विलोक्य।
11. बहु – भूरि, विपुलम्।
12. ध्वनिः – रवः, नादः, शब्दः।
13. अवलिप्तम् – व्याप्तम्।
14. उत्तमः – श्रेष्ठः ।
15. अवगतम् – अधीतम् ।

(ख) विरुद्धार्थकशब्दान् लिखत।

1. श्लाघ्यः × निन्दनीयः।
2. अल्पधीः × विचक्षणः।
3. आगतम् × अनागतम्।
4. उचितम् × अनुचितम्।
5. बहु × अल्पम्, स्वल्पम्।

युग्ममाला Summary in Marathi and English

प्रस्तावना :

संस्कृत साहित्यात अनेक शब्दयुग्मे (शब्दांच्या जोड्या). उदाहरणार्थ – यदा – तदा, यावत् – तावत्, यत्र – तत्र, इ. आढळतात. वाक्य व श्लोकांमध्ये अशी शब्दयुग्मे वापरल्यास वाक्यांचे व श्लोकांचे सौंदर्य वाढते. जसे- यथा राजा तथा प्रजा। युग्ममाला हा अशा श्लोकांचा संग्रह आहे की जेथे श्लोकाचा अर्थ पूर्ण करण्याकरिता तसेच त्याचे भाषिक सौंदर्य वाढविण्यासाठी शब्दयुग्मांचा वापर केलेला दिसून येतो.

शब्दयुग्म, pair of words are noticeable in Sanskrit literature. For example : यदा- तदा, यावत् – तावत, यत्र-तत्र,etc. The usage of such pair of words (शब्दयुग्म) in sentences or in verses increases its beauty eg: यथा राजा तथा प्रजा। युग्ममाला is a collation of those verses wherein शब्दयुग्म is used to complete the meaning of the verse as well as to enhance its linguistic beauty.

श्लोकः 1

यथा चतुर्भिः कनक परीक्ष्यते निघर्षणच्छेदनतापताडनैः। (वृत्तम् – वंशस्थम्)
तथा चतुर्भिः पुरुषः परीक्ष्यते श्रुतेन शीलेन गुणेन कर्मणा॥1॥ (वद्धचाणक्यशतकात्)

AllGuideSite :

Digvijay

Arjun

अन्वय:- यथा कनक निघर्षण – छेदन – ताप – ताडनैः (इति) चतुर्भिः परीक्ष्यते, तथा पुरुषः श्रुतेन, शीलेन, गुणेन, कर्मणा (इति) चतुर्भिः परीक्ष्यते।

अनुवाद:

ज्याप्रमाणे सोन्याची परीक्षा (पारख) घासणे, छेदन करणे (तोडणे), तापविणे व (हातोडीने) ठोकणे, (या) चार प्रकारांनी होते. त्याप्रमाणे, ज्ञान, चारित्र्य, सद्गुण व कर्म या चार प्रकारांनी मनुष्याची परीक्षा होते. स्पष्टीकरण – सोन्याची चकाकी तपासण्याकरिता त्याला घासावे लागते, ते काळे पडते का हे पाहण्याकरिता त्याला तापवावे लागते, त्याचा चिवटपणा पाहण्याकरिता त्याला तोडावे लागते व हातोड्याने ठोकून त्याचा मऊपणा हा गुण कसाला लागतो. थोडक्यात, सोन्याची शुद्धता सिद्ध करण्यासाठी त्याला चार कसोट्या लावतात. त्याप्रमाणे मनुष्य ज्ञानी, सदाचरणी व गुणी राहून त्याचा चांगुलपणा सिद्ध करतो.

Just as the gold is tested by four tests – rubbing, cutting, heating, (and) hammering, similarly, a man is tested by four (dimensions) knowledge, character, virtues (and) deeds. Explanation – The gold is scratched to check its shine. It is cut to see elasticity. It is heated to check whether it turns black and its softness can be examined by striking with the hammer. In brief, the gold has to undergo four tests to prove its purity. Likewise, a man proves his goodness by being knowledgeable, (righteous, and virtuous.

श्लोकः 2

यत्र विद्वज्जनो नास्ति श्लाघ्यस्तत्राल्पधीरपि। (वृत्तम् – अनुष्टप)
निरस्तपादपे देशे एरण्डोऽपि द्रुमायते॥2॥ (सङ्ग्रहात्।)

अन्वयः- यत्र विद्वज्जनः न अस्ति, तत्र अल्पधी: अपि श्लाघ्यः (भवति)। (यथा) निरस्तपादपे देशे एरण्डः अपि दुमायते।

अनुवादः

जेथे विद्वान नसतो तेथे अल्पबुद्धीचा माणूसही प्रशंसनीय ठरतो. (स्तुतीस पात्र ठरतो.) वृक्षहीन (वैराण) प्रदेशात एरंडही वृक्ष होतो (ठरतो.)

स्पष्टीकरण-दबळया समहावर अंकुश ठवणान्या लाकाना उप्पसून वरील श्लोकाची रचना केली आहे. अल्प क्षमता असलेल्या लोकांच्या समूहामध्ये किचित अधिकतर क्षमता असलेलाही स्तुतीस पात्र ठरतो.।

(In a place) where there is no learned one, even a dull-witted person becomes praiseworthy. In a place where there is no vegetation, even a castor – plant becomes a tree.

Explanation – The poet takes a dig at people that are in power in a weak setup. When everyone around is of mediocre capacity, one with every few accolades becomes the hero.

श्लोकः 3

यदा किजिज्ञोऽहं द्विप इव मदान्धः समभवं
तदा सर्वज्ञोऽस्मीत्यभवदलिप्तं मम ममः।
यदा किजिकिशिद् बुधजनसकाशादवगतं (वृत्तम् – शिखरिणी)
तदा मूर्योऽस्मीति ज्वर इव मदो मे व्यपगतः॥3॥ (नीतिशतकात)

अन्वय:- यदा अहं किजिजः (रादा) (अहं) द्विपः इव मदान्धः समभवम् । तदा मम मनः 'सर्वज्ञ: अस्मि' इति अवलिप्तम् अभवत्। यदा बुधजनसकाशात् किंचित् किक्षित् अवगतम् तदा (अह) मूर्खः अस्मि (इति ज्ञात्वा) में मद; ज्वर: इव व्यपगतः।

अनुवादः

जेव्हा मला थोडेसे ज्ञान प्राप्त झाले, तेव्हा मदाने आंधळा झालेल्या हत्तीसारखा मी (आंधळा) झालो आणि माझे मन 'मी सर्वज्ञ आहे' या कल्पनेने वेढले गेले. (पण) जेव्हा ज्ञानी माणसांकडून मला थोडे थोडे कळू लागले, तेव्हा मी मूर्ख आहे' असे मला जाणवले व तापाप्रमाणे माझा गर्व नाहीसा झाला (उतरला.)
स्पष्टीकरण – स्वत:च्या ज्ञानाचा कधीही गर्व बाळगू नये कारण ज्ञानी माणसांच्या सहवासाने अल्पज्ञानात भर पडते.

When I had scanty knowledge, I was blinded with pride, like and elephant (in a rut) (and) my mind got conceited thinking that I know everything. (But) When I began to acquire knowledge, little by little, from the learned, I learned that 'I am a fool and my (false) pride disappeared like fever.

Explanation – Never be proud of little knowledge as it continues to upgrade when one comes into contact with a more knowledgeable person.

AllGuideSite :

Digvijay

Arjun

श्लोकः 4

तावद् भवाद्धि भेतव्यं यावद्भयमनागतम्। (वृत्तम् – अनुष्टप)
आगतं तु भयं वीक्ष्य नरः कुर्याद् यथोचितम् ।।4।। (पञ्चतन्त्रात्)

अन्वयः- यावत् भयम् अनागतं तावत् हि भयात् भेतव्यम्। (तथापि) आगतं तु भयं वीक्ष्य नरः यथोचितं कुर्यात्।

अनुवादः

जोपर्यंत भयाने (माणसाला) ग्रासले नाही (संकटात पकडले नाही) तोपर्यंत (माणसाने) भयाला घाबरावे. (परंतु) भयाला आलेले पाहून मनुष्याने जे योग्य आहे तेच आचरावे

(योग्य ते करावे.) As long as fear has not arrived (a person is not caught in the calamity) till then one should be scared of fear. (But) Having seen fear approaching, a man should do what is proper/right.

श्लोकः 5

उत्तमो नातिवक्ता स्यादधमो बहु भाषते।
सुवर्णे न ध्वनिस्तादृग्यादृक्कांस्ये प्रजायते।।5।। (वृत्तम् – अनुष्टुप)

अन्वयः- उत्तमः अतिवक्ता न स्यात्, अधम: बहु भाषते। यादृक् कांस्ये (ध्वनिः) प्रजायते तादृक् सुवर्णे ध्वनिः न (प्रजायते)।

अनुवादः

उत्तम व्यक्ती फार बोलत नाही (वायफळ गोष्टींमध्ये सहभाग घेत नाही) (बुद्धीने व ज्ञानाने) सामान्य लोक खूप बडबड करतात. ज्याप्रमाणे, काश्याच्या भांड्याचा आवाज होतो तसा सोन्याचा होत नाही.
स्पष्टीकरण: ज्ञानी माणसे वायफळ बोलत नाहीत; ज्यांचे ज्ञान अल्प आहे, अशी माणसे नेहमी बडबड करत राहतात.

An excellent person does not talk much (does not indulge in loose talks), inferior person talks much (unnecessarily). Just as gold (best and expensive metal) does not produce (loud) sound like bronze (base metal) makes.
Explanation: Knowledgeable people do not indulge in unnecessary and loose talk, whereas those who have less knowledge always chatter.

श्लोकः 6

यादृशं वपते बीज क्षेत्रमासाद्य कर्षकः।
सुकृते दुष्कृते वाऽपि तादृशं लभते फलम्।।6।। (वृत्तम् – अनुष्टुप्)

अन्वयः- कर्षक: क्षेत्रम् आसाद्य यादृशं बीजं वपते (तादृशं फलं लभते)। (तथैव मनुष्यः) सुकृते वा दुष्कृते वा अपि तादृश (इष्टम् अनिष्ट वा) फलं लभते।

अनुवादः

शेतकरी शेतात जाऊन ज्या त-हेचे बीज पेरतो, त्या तमेचे फळ त्याला मिळते. कृती चांगली वा वाईट (जशी असेल) त्यानुसार मनुष्यास त्याचे फळ मिळते. (चांगल्या कृतीचे आनंददायी तर वाईट कृतीचे क्लेशकारक फळ मिळते.) स्पष्टीकरण – पेरावे तसे उगवते.

Just as the farmer obtains the fruit based on what he sows, (similarly, a man) acquires a fruit in good or bad deeds. (through pleasurable and painful experiences.)
Explanation – As you sow, so shall you reap.

शब्दार्थाः

1. निघर्षण – rubbing – घर्षण
2. छेदन – cutting – तोडणे
3. ताप – heating – तापवणे
4. कनकम् – gold – सोने
5. शीलेन – by character – चारित्र्याने

AllGuideSite :

Digvijay

Arjun

6. गुणेन – by virtues – गुणांनी
7. कर्मणा – by deeds – कर्माने
8. श्रुतेन – by learning/ knowledge – ज्ञानाने
9. ताडनैः – by hammering – ठोकून
10. चतुर्भिः – by four (ways) – चार (प्रकारे)
11. परीक्ष्यते – is tested – तपासले जाते
12. यथा – तथा – just as – similarly – ज्याप्रमाणे – त्याप्रमाणे
13. विद्वज्जनः – learned – विद्वान
14. श्लाघ्यः – praiseworthy – स्तुतीस पात्र/प्रशंसनीय
15. एरण्ड : – castor plant – एरंड
16. अल्पधी: – dull-witted person – अल्पबुद्धी असलेला
17. निरस्तपादपे – no tree – वृक्षहीन
18. दुमायते – becomes a tree – वृक्ष मानला जातो
19. यत्र – तत्र – where-there – जेथे – तेथे
20. किञ्चिज्ञ – having scanty knowledge – अल्पज्ञान असलेला
21. मदान्धः – blinded with pride – मदाने आंधळा
22. व्यपगतः – disappeared – नाहीसा झाला
23. द्विपः इव – like an elephant – हतीसारखा
24. ज्वर: इव – like fever – तापासारखा
25. अवलिप्तम् – conceited – बेडले गेले
26. अवगतम् – learnt – समजले
27. बुधजनसकाशात् from learned – ज्ञानी मानसांकडून
28. समभवम् – I became – मी झालो
29. सर्वज्ञः अस्मि – know everything – मी सर्वज्ञ आहे
30. यदा-तदा – when-then – जेव्हा तेव्हा
31. भेतव्यम् – should frighten – घाबरून रहावे
32. अनागतम् – not arrived – आले नाही
33. वीक्ष्य – seeing carefully – काळजीपूर्वक पाहून
34. यथोचितं – should do what is – योग्य ते करावे
35. कुर्यात् – proper
36. यावद्-तावद् – as long as-till then जोपर्यंत – तोपर्यंत
37. उत्तमः – excellent
38. अधमः – inferior
39. कांस्य – bronze
40. उत्तम – अधम काशे
41. प्रजायते – is produced – निर्माण होतो
42. यादृक् – तादृक् – just as-likewise – जसा – तसा
43. न अतिवक्ता स्यात् – does not talk much – जास्त बोलत नाही
44. कर्षक: – farmer – शेतकरी
45. सुकृते – in good or bad – चांगल्या वा
46. दुष्कृते वा – deed – वाईट कृतीमध्ये
47. बीजं वपते – Sows seeds – धान्य पेरतो
48. फलं लभते – obtains a fruit – फळ मिळते
49. क्षेत्रमासाद्य – going to the fields – शेतात जाऊन
50. यादृशम् – just as – जसे
51. तादृशम् – likewise – तसे